

Versterken van inclusieve samenwerking in het theater

Uitgangspunt van de overheid is dat iedere burger volwaardig kan participeren in de maatschappij. Daarom heeft Nederland in 2016 het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking ondertekend. Dit verdrag wil een inclusieve samenleving waaraan iedereen kan deelnemen.

Ook in het theater wordt inclusief gewerkt. Een inclusieve manier van theater maken is een recht en wordt vaak door acteurs en theatermakers als meerwaarde ervaren. Tegelijkertijd zien theatermakers en acteurs ook knelpunten. Inclusief theater vraagt namelijk een andere manier van samenwerken. Zowel theatermakers als acteurs willen onderzoeken hoe zij dit zo goed mogelijk kunnen doen en willen hun ervaringen delen.

Live hoorspel 'Er omheen zwemmen haaien'

Het eerste inhoudelijke onderdeel van het programma was het live-hoorspel *Er omheen zwemmen haaien*. Het scenario van het hoorspel bestond uit quotes uit 50 interviews met de theatermakers, de acteurs en hun begeleiders. De uitspraken waren net zo gemixt als de spelers zelf. Als toeschouwer/toehoorder werd ik daardoor regelmatig geconfronteerd met mijn eigen vooroordelen.

Na de plenaire kennismaking met het hoorspel was er een ronde van 'inclusieve theaterworkshops', gepresenteerd door de bij het project betrokken theatermakers en -gezelschappen. Zie de afzonderlijke kaders bij dit artikel.

Het symposium werd afgesloten met een 'ronde tafelgesprekken' waarin bezoekers met elkaar in gesprek konden over de volgende stap in het ontwikkelen van (meer) inclusief. Aan de tafel waar ik zat werd dit moment vooral benut voor het aanknopen van nieuwe contacten tussen gelijkgestemden. We willen allemaal inclusieve kunstbeoefening stimuleren en gaan daar zeker mee door!

Rick Kwekkeboom

Theaterworkshop 'Inclusief werken begint in jezelf'

Theatermaker Paul Röttger en een aantal spelers van Theater Babel lieten de deelnemers ervaren hoe een eerste werkdag bij hen kan verlopen. Ons werd gevraagd om in tweetallen bij elkaar te gaan staan en een eerste gesprek aan te knopen. Vertellen wie je bent, wat je doet en waarom je in inclusief theater geïnteresseerd bent. De opdracht erna was intensiever. We moesten om beurten op een groot stuk papier gaan liggen waarna onze gesprekspartner met een viltstift de omtrek van ons lichaam op papier zette. Dan wordt het onwillekeurig toch heel intiem; hoe nauwkeurig wordt die omtrek gevolgd? Daarna moesten we op onze eigen tekening, dus die van het lichaam van de ander gaan zitten, en daarin de antwoorden opschrijven op vragen als: 'Wanneer ben je voor het laatst heel verdrietig geweest en waarom?' en 'Wat vind je het leukst van jezelf?' Als je letterlijk en figuurlijk zo dicht bij elkaar komt, is het wel erg prettig dat je een lieve en betrouwbare gesprekspartner hebt. Na afloop kregen we de keuze: de tekening achterlaten en onbelast de rest van het programma volgen of de tekening meenemen en te bewaren. Ik koos voor het laatste, gewoon om zo lang mogelijk het veilige gevoel dat ik had ervaren, vast te houden.

Rick Kwekkeboom

In ons onderzoeksproject stonden twee vragen centraal:

1. Hoe werk je inclusief samen in het theater, wat zijn hierbij dilemma's of thema's die aandacht vragen?
2. Hoe kunnen we het inclusieve theater gedachtengoed verspreiden?

Om deze vragen te beantwoorden heeft Kenniscentrum Zorginnovatie van Hogeschool Rotterdam samengewerkt met drie theaters: Theater Babel, Theater Eenhoorn en Theater Klare Taal en met zelfstandige theatermakers, ArtEZ hogeschool en het LKCA.

De gesprekken over inclusief theater met acteurs, theatermakers en ondersteuners hebben een nieuwe kennis over inclusie in het theater opgeleverd. We hebben dit weergegeven in een atomium model. De resultaten laten zien dat inclusie geen vaststaand iets is, maar in elke context andere accenten heeft, die op gespannen voet kunnen staan met andere doelen die ook belangrijk zijn in het theater. Denk bijvoorbeeld aan een acteur die zichzelf wil ontwikkelen en het artistieke eindproduct.

Ook is er op basis van de gesprekken een radioplay gemaakt, waarin dilemma's en krachten van inclusief theater duidelijk worden gemaakt. In experimenten hebben theatermakers een eigen dilemma

onderzocht, bijvoorbeeld, hoe werk je inclusief samen met een acteur die niet zo talig is?

Workshop 'De ontmoeting'

Foto's: Joep Photo

Tijdens het eindsymposium op 19 september 2022 werden een deel van de eindproducten getoond (zie kader). In de eindfase van het project leggen we nu de laatste hand aan een wetenschappelijk artikel en een 'onderwijsbrief' met een voorstel voor lessen over inclusief theater in het kunstenonderwijs.

Op www.inclusievesamenwerkinginhettheater.nl is alle informatie over het project verzameld.

Mieke Cardol, lector Disability Studies,
Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam
<https://inclusievesamenwerkinginhettheater.nl>

Workshop 'De ontmoeting' door Sjoerd Vrins

Wat ik vooral mee heb genomen van de workshop is: door smaakbeleving je spel laten ontstaan. Sjoerd had een opdracht waar je met je ogen dicht een zoet dropje, een zure mat of een scherp snoepje in je mond kreeg. Ik stond met de rug naar mijn medespeler en draaide me om op het moment dat de zure mat zijn werking deed in mijn mond. Ik zag de ander die heel blij en gelukkig keek, terwijl ik bijna moest overgeven. Woordeloos ontstond er een scène. Vrins heeft deze opdracht ontwikkeld omdat mensen met een verstandelijke beperking meestal niet erg talig zijn, maar wel goed in fysiek spel.

Jantine Geels, projectleider Flexibel de Theaterschool van Cultuurhuis Wherelant

'Een verloren wereld of een nieuwe hoop' door Ines Sauer, Elsa May-Averill en Tim Kools

In de workshop werd een eerste lezing gedaan van een script waar twee schrijvers al twee jaar mee bezig zijn. Eens in de zoveel weken komen ze samen en werken hun ideeën uit op papier. Het verhaal sprak gelijk tot de verbeelding en zou in meerdere vormen uitgewerkt kunnen worden. Wat vooral heel mooi was om te zien, is hoe beide elkaars krachten heel goed kennen en die daardoor volledig wisten te benutten. Zo had de één een reusachtig verbeeldingsvermogen waarbij de ander eerder aan de praktischere dingen dacht bij het schrijven van een stuk. Dit maakte dat ze samen echt een eigen stijl hebben ontwikkeld waarin wij heel benieuwd zijn wat de volgende stappen in dit maakproces gaan zijn. Of het nou een voorstelling, hoorspel, film of kinderboek gaat worden, wij zijn fan en van de partij!

Steven en Esmee Baerts, 3de jaars studenten Muziektheater ArtEZ Arnhem